

Referenties

Vereniging van Hogescholen. Online raadpleegbaar op: <http://www.vereniginghogescholen.nl/hbo-sectoren/pedagogisch/1122-aparte-opleiding-voor-docenten-beroeps-onderwijs>.

Ronde 5

Esther Hol & Anne Kerkhoff
Fontys Hogeschool, Tilburg
Contact: E.hol@fontys.nl
A.kerkhoff@fontys.nl

“Omdat ik dat vind!” Kritische studenten argumenteren

1. Inleiding

In de zoektocht naar een manier waarop lerarenopleidingen hun studenten kunnen opleiden tot leraren met een ‘kritisch-onderzoekende houding’, is het nog niet tot een algemeen geldende definitie van dat alom zo belangrijke geachte onderwijsdoel (Onderwijsraad 2013) gekomen. Wat in ieder geval opvalt, is dat het begrip ‘argumentatievaardigheden’ ontbreekt in de discussie en dat er ook al jaren geen onderzoek meer is gedaan naar de argumentatievaardigheden van studenten. Toch lijkt argumenteren een wezenlijk onderdeel van kritisch denken en van onderzoekend werken. Je moet immers kunnen onderbouwen wat je stelt en beargumenteerd keuzes maken in je onderzoek. Een bekwame leraar kan niet volstaan met “omdat het nu eenmaal zo is” of blijven hangen in de frase: “omdat ik dat vind!”. Toch?

2. Achtergrond

Het is belangrijk om stil te staan bij wat we eigenlijk vragen van onze studenten. We verwachten bijvoorbeeld dat studenten kritisch kunnen lezen en bronnen kunnen beoordelen en dat ze bovendien kunnen reflecteren op hun werkwijze. Argumenteren is daar onlosmakelijk mee verbonden. Je moet namelijk onderbouwen waarom je een bron afkeurt en benoemen op basis van welke argumenten je besluit dat iets gewerkt heeft of niet. Maar in de Generieke Kennisbasis voor de tweedegraads lerarenopleidingen (Romkes 2011) staat weinig expliciet over argumenteren en ook in de vakspecifieke Kennisbases van de diverse lerarenopleidingen is er weinig aandacht voor dit onderwerp. Bij de vakken ‘Gezondheidszorg en Welzijn’, ‘Economie’, ‘Wiskunde’ en

‘Biologie’ worden deelaspecten van taalvaardigheid benoemd die je, met wat goede wil, tot het argumentatieve domein zou kunnen rekenen. Het gaat dan voornamelijk om een logische bewijsvoering en onderbouwing van theorie of om het kunnen verantwoorden van adviezen en keuzes. ‘Nederlands’ kent de meest uitgebreide beschrijving en ook bij ‘Spaans’ moeten studenten standpunten kunnen onderbouwen en tegenargumenten kunnen weerleggen.

Het is mogelijk dat we het ontbreken van expliciete aandacht voor argumentatievaardigheden in de Kennisbases voor de lerarenopleidingen (en in de SBL-competenties van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren) moeten verklaren doordat de samenstellers ervan argumentatievaardigheden beschouwen als ‘basisvaardigheden’ die studenten geacht worden te beheersen op het moment dat ze de lerarenopleiding binnenkomen. In die redenering passen in elk geval de ‘talige startcompetenties hoger onderwijs’ (Bonset e.a. 2009) die inderdaad wel beschrijvingen van argumentatievaardigheden bevatten en die op dat punt aansluiten bij de eindtermen van havo en vwo. Domein D van die eindtermen stelt immers: “De kandidaat kan een betoog:

- analyseren;
- beoordelen;
- zelf opzetten;
- presenteren, schriftelijk en mondeling”.

Volgens Van Eemeren (2011: 31) is een betoog “het totaal van alle argumentatie die ter verdediging van een standpunt wordt aangevoerd”. Daarmee is argumentatievaardigheden een belangrijk onderdeel van de eindtermen. De vraag is natuurlijk of studenten de verwachtingen die we daardoor van ze hebben, kunnen waarmaken. Wie wat ervaring heeft met het onderwijs aan studenten in de propedeuse van de lerarenopleidingen zal onze twijfels wellicht herkennen. En hoe zit het eigenlijk met de argumentatievaardigheden van studenten die het hoger onderwijs instromen met een mbo-4-diploma? Zou aandacht voor argumentatieve vaardigheden niet een belangrijk aspect van onderwijs in een kritisch onderzoekende houding moeten zijn?

3. Onderzoek

Om meer zicht te krijgen op de argumentatieve vaardigheden van studenten, zijn we een onderzoek gestart naar de productieve argumentatievaardigheid van eerstejaarsstudenten aan de lerarenopleiding van Fontys in Tilburg (FLOT). Wij willen nagaan in hoeverre onze studenten inderdaad in staat zijn om een mening te formuleren en te onderbouwen. Beheersen ze ‘de talige startcompetenties’ of moeten we er in het hbo aan werken? Onze hypothese is dat veel studenten de argumentatievaardigheden die horen bij de doelen van havo en vwo nog niet beheersen en dat Bruggink & Harinck

(2012: 50) gelijk hebben waar ze schrijven: “Studenten hebben er moeite mee uiteenlopende perspectieven in te nemen, raken in de war als bronnen elkaar tegenspreken en hebben allerlei overtuigingen die onvoldoende gefundeerd zijn”.

Ons onderzoek moet leiden tot argumenten in de discussie over de aansluiting tussen vo, mbo en hbo, en over de taken van vo en hbo. Moeten de ingangseisen omhoog en moeten we aan de poort de studenten selecteren die voldoen aan de norm zoals die in de eindtermen is gesteld, of vullen we onze leerlijn ‘onderzoeksvaardigheden’ aan met nadrukkelijker training in argumentatieve vaardigheden?

4. Workshop

Tijdens onze workshop gaan we dieper in op de opzet van ons onderzoek. We presenteren de betoogtaak die we de studenten hebben voorgelegd en het instrument dat we ontwikkeld hebben om het werk van de studenten te analyseren. Na een inleiding over de opzet van ons onderzoek en een korte instructie bij het analyse-instrument (met onder andere een toelichting op enkele begrippen) zal het publiek met werk van onze studenten en het instrument aan de slag gaan. Aan de hand van de opgedane ervaring gaan we vervolgens dieper in op het begrip ‘argumentatievaardigheden bij studenten’, op de betekenis daarvan voor een ‘kritisch onderzoekende houding’ en op manieren om studenten te helpen om die vaardigheden te ontwikkelen. Uiteraard is er ook ruimte om de schrijftaak, het analyse-instrument en de gekozen deelvaardigheden ter discussie te stellen.

Referenties

- Bonset, H. & H. de Vries (2009). *Talige startcompetenties hoger onderwijs*. Enschede: SLO.
- Bruggink, M. & F. Harinck (2012). “De onderzoekende houding van leraren: wat wordt daaronder verstaan?”. In: *Tijdschrift voor lerarenopleiders (VELON/VELOV)*, 33 (3), z.p.
- Eemeren, F. van & F.S. Snoeck-Henkemans (2011). *Argumenteren*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Innovatieplatform-VO (2015). ‘SBL-competenties’. Online raadpleegbaar op: <http://www.leermiddelenvo.nl/files/sblcompetenties.pdf>.
- Onderwijsraad (2013). *Leraar zijn*. Online raadpleegbaar op: <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2013/leraar-zijn/volledig/item175>.
- Romkes, G. (2011). *Generieke Kennisbasis. Tweedegraads Lerarenopleidingen*. Den Haag: Vereniging van Hogescholen.